

2013-05-08

Analysavdelningen
Andreas Richter
Tfn 08-620 18 45
E-post andreas.richter@hi.se

Hjälpmedelsinstitutets referensgrupp hörsel, möte den 23 april 2013

Deltagare: Agneta Andersson SPAF (med förutom på punkt 1,2 och 4), Nancy Böling YSDH, Mattias Lundgren HRF, Pia Uhlin SAS, Björn Israelsson STAF, Ann-Sofie Andersoft Föreningen Sveriges Hörselchefer, Andreas Richter HI (sekr)

1. Mötet öppnas

Bordet runt-presentation av deltagarna.

2. Uppföljning av minnesanteckningar

Betänkandet för FunkA-utredningens tilläggsuppdrag verkar inte ha gått ut på remiss. Det avrapporterades den 15 januari (SOU 2012:92, "Arbetshjälpmedel och försäkringsskydd för arbete på lika villkor").

Tolktjänstutredningen: Enligt uppgifter från flera i gruppen har Socialdepartementet väckt utredningens förslag till liv och planerar att släppa en Ds (intern utredning) till sommaren. Mattias har uppfattat att regeringen tidigare inte varit intresserade av att skapa en ny myndighet enligt utredarens förslag.

Björn vill rätta till formuleringen under sin VGR-punkt: "Björn, som är verksam i Västra Götalandsregionen, ser att privatiseringen i Stockholm har lett till att tekniska audiologer försvinner. I VGR drivs hörselvården i landstingets regi, och motsvarande nedmontering av ingenjörstjänster sker inte". I sista meningen i samma stycke kan "tekniker" bytas ut mot "ingenjörer".

3. Rapporter från fältet, t.ex. aktuella frågor inom respektive yrkesförening, landsting eller myndighet

SAS, Pia

SAS hade årsmöte i mars. Jonas Brännström slutade och nu sitter Helene Hjertman som ordinarie ledamot för SvAF. Agneta Österman ersätter Birgitta Tell från HRF. I övrigt

består styrelsen av Pia, Stefan Stenfelt, Inger Uhlén, Eva Matthiesen, Anna Persson. Ulrika Brändström från HI har en adjungerad plats som sekreterare.

Föreningarna är inte jätteaktiva just nu. I år vill SAS starta en diskussion om vilka frågor föreningen ska driva. Det är väsentligt att identifiera gemensamma frågor respektive frågor som medlemsföreningarna vill driva själva.

Audiologisk dag 2013 anordnas den 7 november på Södertörns Högskola. Temat är ”för hörseln i framtiden – ett innovativt möte”. Audiologisk dag uppskattas av medlemsföreningarna, som en mötesplats och ett tillfälle till kompetensutveckling.

På Arbetsförmedlingen uppfattar Pia att den heta frågan just nu är om FunkA-utredningens förslag går igenom eller ej. Det mest omfattande förslaget i utredningens sista betänkande är att Arbetsförmedlingen ska ta över Försäkringskassans ansvar för arbetshjälpmedel.

Nancy, YSDH

YSDH ville besöka HI i samband med nästa styrelsemöte. Styrelsen brukar försöka besöka olika organisationer för att få en bild av omvärlden. Tyvärr kan inte HI ta emot den dag YSDH:s styrelse skulle träffas, men tar gärna emot vid ett senare tillfälle.

Föreningen har ca 70-80 medlemmar i dagsläget. Ca 50 personer brukar besöka föreningens fortbildningsdagar, som är den 2-4 oktober i Uppsala.

YSDH har nyligen startat en sluten Facebook-grupp för att stimulera diskussion medlemmarna emellan.

Mattias, HRF

Aktuellt just nu:

- Arrangerar föräldraseminarium på olika platser runtom i landet.
- Mycket händer generellt inom hörselområdet, bl.a.
 - Tolkjänstutredningen. HRF var positiva till betänkandet. Ett annat intressant förslag var att införa ett försök med att släppa tolkningen fri för att se om behovet var så stort som många brukar påstå. Utredningen gick ju inte ut på remiss. HRF ser positivt på att tolktjänsten placeras på en myndighet.
 - Hanna Sejlitz, ombudsman på HRF, har blivit nominerad till ordförande i Sveriges Dövas Riksförbund.
 - Ny patientlag på förslag enligt patientmaktsutredningens delbetänkande, som kom i januari 2013. En tidig bedömning är att HRF är positiva till förslaget. Enligt ryktena ska det bli en ny lagstiftning som ersätter hälso- och sjukvårdslagen.
 - Upphandlingsutredningen är väsentlig för hjälpmedel och deras förslag är intressanta. Ett förslag är att man ska kunna ta bort rangordningskravet vid upp-

handling och att det då blir ett bättre komplement till fritt val som det fungerar idag.

- Fritt val: HRF har fått signaler från regeringen att man vill gå vidare med fritt val men oklart hur. Den utredning som gjorts (SOU 2011:77) har ännu inte gått vidare som proposition. Utredningen fick en del kritik från ett par tyngre remissinstanser.
- Vårdval och fritt val har fått mycket uppmärksamhet, vilket på sätt och vis är synd eftersom fokus blir väldigt mycket på enstaka landsting som infört/inför vårdval eller fritt val. Det är viktigt att betona vikten av en allsidig hörselrehabilitering och inte enbart fokusera på driftsform.
- HRF får mycket signaler från brukare i Skåne och Stockholm om att systemet inte fungerar så bra som man önskar. Däremot anser leverantörer och de landsting som har systemen att det fungerar bra.
- Östergötland håller på att utveckla vårdval och har sagt nej till fritt val. Mattias anser att landstinget har en helt annan hållning än de landsting som redan infört vårdval. Man är öppen och har involverat bl.a. HRF redan tidigt i processen.
- HRF kommer att satsa mycket på att synas och höras fr.o.m. hösten 2013 inför valet.

Ann-Sofie, Föreningen Sveriges Hörselchefer

Föreningen kommer att ha styrelsemöte i maj, på Bosön.

Föreningen har startat en arbetsgrupp för att utreda nyttan med tecken som stöd för vuxna. Agneta anmäler intresse att bidra med input till arbetet.

Många audionomer pensioneras och få utbildas. Störst märks tappet i norra delarna av landet. Föreningen har kontaktat audionomutbildningarna för att uppmärksamma behovet och lyfta frågan om distansutbildning. Björn kommenterar att audionomutbildningen i Göteborg varit nedlagd under några år men nu kommer igång igen.

I samband med att Ann-Sofie nämnde bristen på audionomer diskuterade referensgruppen kort bristen på hörselpedagoger. En följd av bristen är att deras uppgifter mer och mer tas över av audionomer.

Agneta, SPAF

SPAF hade sin årliga konferens förra veckan på Gotland, med ca 100 deltagare. Bland de intressanta presentationerna fanns:

- På Gotland har man bullerteam för skola och förskola. Det har funnits ett antal år och fungerar bra. Man mäter och åtgärdar lokaler. Ansvarig är förvaltningen och samma princip gäller kommunala som privata skolor. Effekter är att bl.a. att man får ner sjukskrivningar bland personal.

- Kim Kähäri pratade om sin forskning om ungdomar som lyssnar mycket på MP3-spelare.

Föreningen ska skapa forum i ett socialt medium för att underlätta kontakt mellan pedagoger.

Nästa års konferens ska arrangeras tillsammans med SvAF.

Boken ”Lyssna, lära, tala” är nu översatt. Den handlar om cochleaträning.

Björn, STAF

STAF hade årsmöte i samband med STAF-konferensen som arrangerades den 15-17 mars i Falun. Torsten Dau var särskilt inbjuden talare.

Styrelsen hade inga särskilda frågor att skicka med till referensgrupp hörsel.

4. Teknikstöd i skolan

Anita Boman från HI presenterade regeringsuppdraget ”Teknikstöd i skolan” och Arvsfondsprojektet ”Vägar till arbete”. Anitas presentation biläggs minnesanteckningarna.

Annan information om projekten finns under HI:s projektsidor på webben:

www.hi.se/projekt.

Teknikstöd i skolans fokus är på elever med kognitiva funktionsnedsättningar. Gruppen diskuterar kort förekomsten av ljudutjämnningssystem. Ett svenskt system som heter Red Cat används i projektet.

Inför sista året av Vägar till arbete kommer projektet att söka lösningar på ansvarsfrågan: vilken huvudman som ansvarar för vilken teknik. Bl.a. har Andreas uppfattat att motsvarande system som en elev med koncentrationssvårigheter får av skolan ges till en elev med hörselnedsättning av landstinget.

5. HI:s uppdrag från SKL om konsumentprodukter

Andreas presentation biläggs minnesanteckningarna.

Andreas berättar om den överenskommelse SKL och regeringen har om att skapa en nationell hjälpmedelsdatabas inom ramen för nationell e-hälsa. Överenskommelsen innebär att SKL får pengar för att driva projekt med syfte att skapa databasen, som ska ersätta Hinfo. Databasen ska användas för sjukvårdshuvudmännens interna system men även för publik information om hjälpmedel via www.1177.se.

Inom ramen för överenskommelsen har HI fått i uppdrag av SKL att driva projekt om konsumentprodukter. Avsikten är bland annat att utreda förutsättningarna att förskriva konsumentprodukter (i detta fall icke-medicintekniska produkter) inom hälso- och sjukvården. HI gjorde tidigare i år en rättsjuridisk utredning som visar att det inte finns några formella hinder att förskriva konsumentprodukter

(<http://www.hi.se/Global/pdf/2013/13314-pdf-bilaga-9-alternativ-telefoni-sarlosning-losning.pdf>). HI står bakom utredningen, men Socialstyrelsen och Läkemedelsverket har

kommenterat utan invändningar. Även om inga formella hinder finns saknas skydd för patienten genom patientskadeförsäkringen, om denne skadas av ett förskrivet hjälpmedel som inte är en medicinteknisk produkt. HI:s bedömning är att det behöver göras en patientriskanalys inför förskrivning av konsumentprodukter. Analysen kan antingen göras på en generell nivå, för en viss typ av produkter och en viss typ av ändamål, eller på individnivå. Exempel som HI brukar använda för att illustrera en produkt där en patientriskanalys borde kunna göras på en generell nivå är surfplatta, där plattan i sig för de flesta ändamål inte utgör någon risk för patienten, medan t.ex. patientriskanalys för en Segway behöver göras på individnivå, eftersom riskerna för skador vid användning av en Segway är betydligt större.

HI planerar att ta fram en handbok för sjukvårdshuvudmän och förskrivare om patientriskanalys för förskrivning av konsumentprodukter.

I uppdraget ingår också att ta fram ett koncept för hur information om konsumentprodukter med hjälpmedelsfunktion ska göras tillgänglig via 1177. I det arbetet görs nu flera enkätsammanställningar och fokusgruppsintervjuer för att få en bild av vilka konsumentprodukter som förskrivs och används som hjälpmedel.

Mattias och Andreas diskuterar huruvida användningen av orden konsumentprodukt respektive medicinteknisk produkt kommer leda till ytterligare hinder för brukarna att få konsumentprodukter förskrivna. Andreas tror att det är mycket vanligt redan idag att landsting av princip bestämt att de enbart förskriver medicintekniska produkter, även om det finns exempel där landsting trott att de köpt medicintekniska produkter när de inte gjort det. Andreas menar snarare att det är viktigt att belysa hur landstingen bör gå tillväga för att kunna förskriva konsumentprodukter, för att underlätta förskrivning av produkter som tillgodoser brukarnas hjälpmedelsbehov.

Pia kommenterar att motsvarande diskussion inte är relevant på Arbetsförmedlingen, eftersom man köper in det som behövs för att anpassa arbetsplats och tillgodose brukarnas behov av hjälpmedel i arbetet. AF är på så sätt ganska fria i valet av produkter. Fokus är inte vilken typ av produkter som kan köpas, utan att hitta lösningar för individen.

6. Alternativ telefoni – avslutat regeringsuppdrag

Andreas berättar om ett av de två avslutade regeringsuppdrag som HI haft om alternativ telefoni (i landsting även kallat elektronisk kommunikation eller text-/bildtelefoni). Presentationen bifogas minnesanteckningarna.

Uppdraget var till både HI och Post- och telestyrelsen, som ansvarar bl.a. för förmedlingstjänsterna Bildtelefoni.net och Texttelefoni.se.

I uppdraget fick sju landsting medel via HI för att driva försöksprojekt där man testade att förskriva konsumentteknik för alternativ telefoni. Vanligast var surfplattor och smarttelefoner med appar för att bildtelefonera eller stödja läs- och skrivförmåga. De målgrupper som projektet riktade sig mot var personer med dövblindhet, grav hörselnedsättning, tal-/språkskada och döva personer. I projektlandstingen hamnade mycket av fokus på perso-

ner med tal-/språkskada, som hittills sällan fått hjälpmedel för alternativ telefoni förskrivet.

Efter projektslut ser flera av försökslandstingen över sina regelverk för att hitta rimliga vägar att tillgodose brukarnas behov, eventuellt med konsumentteknik.

HI har nyligen fått klartecken att använda medel som inte förbrukades i regeringsuppdraget till att anordna kurser för förskrivare under 2013.

7. Aktuellt om/från HI

HI väntar på en internutredning (DS) från Socialdepartementet om vad som ska hända med HI.

HI avslutar arbetet med Nordiska krav för hörapparater. Den 16 april träffade Andreas Produktråd hörsel, ett nätverk med representation från varje regional upphandlingsgrupp, för att diskutera en överlämning av initiativet. Andreas ger lite kort bakgrund om den nordiska kravspecifikationen för hörapparater: den tidigaste kravspecifikation Andreas har hittat är från 1980, så arbetet med att ställa specifika tekniska kvalitetskrav på hörapparater har pågått länge. Längre leddes arbetet av institutionen för Teknisk Audiologi vid KI/KTH, som även mätte och kontrollerade hörapparater. Delta lab i Danmark är ackrediterat för mätning enligt de standarder som används i kravspecifikationen och gör idag samtliga mätningar, såvitt Andreas känner till. Delta ingick även i den arbetsgrupp som vidareutvecklat kraven.

Arbetsgruppens sekretariat finansierades fram till ca 2008 av NUH/NSH/NNH, som blev Nordiskt Välfärdscenter (NVC) för några år sedan. Finansieringen upphörde, men NVC har meddelat HI att det är möjligt att söka projektmedel för uppdatering av kraven.

Hörapparatkraven borde nu behöva en uppfräschning, huvudsakligen på grund av att det kommit en ny mätstandard som är bättre lämpad för att mäta moderna hörapparater med icke-linjär signalbehandling.

För närvarande finns kravspecifikationerna på HI:s webbplats: <http://www.hi.se/sv-se/Arbetsomraden/Provning-av-hjalpmedel/Telefoni-och-horhjalpmedel/Horseltekniska-hjalpmedel-och-horapparater/>.

Överlämning av funktionella begrepp för hörapparater till Produktråd hörsel. HI har varit sammankallande i arbetet men överlämnar nu till antingen produktråd hörsel, alternativt STAF och SvAF. Begreppssamlingen kan hämtas på HI:s webb: www.hi.se/sv-se/Publicerat/Hjalpmedelsverksamhet/Funktionella-begrepp-for-horapparater/

HI är tillsammans med HRF finansiär av ett forskningsprojekt som drivs av Hörselbron, i syfte att undersöka hörapparatnytta och betalningsvilja för en patient som erbjuds både fritt val-apparat och landstingsapparat. Björn kommenterar: Om det privata sortimentet med dyrare apparater erbjuder ett mervärde jämfört med det upphandlade sortimentet, så jämför man äpplen med päron. Är det verkligen intressant att jämföra apparater som faktiskt skiljer sig åt prestandamässigt? Björn berättar att det finns forskning som

visar att man är mer benägen att uppskatta hjälpmedel man betalar själv för än sådana man får kostnadsfritt. Intressant i Hörselbrons projekt är att man får någon slags mått på hur mycket bättre en privat hörapparat är.

HI har konferens för chefer i hörselvården den 20-21 november. HRF har tidigare varit inbjudna dag 1. Mattias tipsar programgruppen om att lägga de presentationer/programpunkter som har ett allmänintresse dag 1 då fler än hörselchefer medverkar. Tidigare år har det hänt att någon sådan programpunkt lagts på dag 2 då enbart hörselcheferna deltar. Temat i år är dövhet. HI och programgruppen har diskuterat vilka som ska få delta vilka dagar, bl.a. att leverantörer inte ska få vara med dag 2, för att man ska kunna ha högt i tak i diskussioner. Hörselområdet är speciellt känsligt, till skillnad från t.ex. hjälpmedelscentralsområdet där relationerna till leverantörer är helt okej.

HI anordnar konferens för förskrivare och tekniker som arbetar med alternativ telefoni den 29-30 oktober.

HI:s bibliotek är nordens största inom funktionshindersområdet. Det är kostnadsfritt att låna och HI välkomnar förslag på relevant litteratur att köpa in till biblioteket. Mer info finns och katalogsökning kan göras på www.hi.se/bibliotek.

8. Teknik för äldre – avslutat regeringsuppdrag

Regeringsuppdraget Teknik för äldre 2 har avslutats och avrapporterats till Socialdepartementet. Totalt har regeringsuppdragen om teknik för äldre pågått under sex år.

Något särskilt fokus på hörselområdet har det inte varit. För ett par år sedan gjordes studier och en del material om äldre personer och hörapparat användning.

Inom Teknik för äldre har HI uppmärksammat och börjat använda begreppet Välfärdsteknologi, som ett samlingsnamn för inkluderar hjälpmedel men även annan teknik inom vård- och omsorg. Utöver hjälpmedel kan det även vara teknik som effektiviserar och underlättar kontakt mellan vårdgivare och -tagare, teknik som inte enbart ska avlasta eller underlätta en funktionsnedsättning.

9. Nästa möte

15 oktober kl. 10-16.

Förslag på punkter till dagordningen skickas till Andreas.

10. Övriga frågor

Diskussion om arbetsförmedlingens ansvar kontra hälso- och sjukvård

Mattias lyfter att en person överklagat FK:s beslut att inte bevilja en person hörapparat som arbetshjälpmedel, och undrar om frågor diskuteras internt på AF. Pia säger att den generella inställningen brukar vara att hörapparat är ett personligt hjälpmedel. AF har samma regelverk runtom i landet, samtidigt som det för brukare ser olika ut p.g.a. landstingens olika kriterier och sortiment. AF ska inte gå in i hälso- och sjukvårdens ansvar. Mattias säger att de som hamnar i kläm är brukare, t.ex. i de fall man anpassar med ar-

betshjälpmedel som förutsätter en viss typ av hörapparat. Pias uppfattning är att Arbetsförmedlingen i Västra Götaland inte stöter på de problemen utan att landstings-ets/regionens hörselvård möter upp med rätt hörapparater. Pia har uppfattat regelverket i VGR som relativt generöst vilket innebär mindre risk för brukare att falla mellan stolarna mellan regionen och AF/FK.

Mattias skickar över domslutet till Andreas för att de ska biläggas minnesanteckningarna.

Björn uppdaterar gruppen om upphandlingsläget i VGR

Upphandlingen av hörapparater överprövades och VGR förlorade. Domen angav att regionen inte kunde använda sig av konkurrenspräglad dialog. Regionen har överprövat till högsta instans för att få en prejudicerande dom om huruvida konkurrenspräglad dialog kan användas. Till dess är regionen avtalslös.

Mattias berättar att han var på seminarium med Anders Vikman, upphandlingsutredaren, som lyfte att hörapparater är ett problemområde. Samtidigt har nog inte upphandlingsutredningen tittat så noga på detaljer om hur hörapparatupphandlingar kan underlättas.

Diskussion om offentlig/privat utförd hörselvård

HRF har t.ex. inget principiellt emot privat utförd hörselvård, utan bevakar att systemet utformas rätt.

Problem finns med för fyrkantiga system t.ex. när privata utförare inte får ersättning för mer än ett besök. Det innebär att man behöver ta betalt på annat sätt, t.ex. genom att sälja fritt-val-apparater.

Nätverkande inom yrkesföreningarna – Facebook populärt

Vid några tillfällen under dagens nämndes att föreningarna startat grupper för nätverkande via Facebook. Björn kommenterade då att Facebook inte är tillåtet i datorerna i flera landsting i Sverige. Vid hörselvården i VGR får ingen privat användning av Facebook förekomma i nuläget. Orsaken är att teknikerna bedömt att det innebär risk att patientuppgifter kan komma i orätta händer. Upprinnelsen är en artikel i Ny Teknik: http://www.nyteknik.se/nyheter/it_telekom/internet/article3660698.ece.

Samtidigt har många nuförtiden tillgång till smarttelefon och kan då ha tillgång till Facebook utan att använda landstingets nätverk.